

Luonnonsuojelulain 83 §:n 1 momentin mukainen poikkeamispäätös koskien rauhoitettujen eliölajien rauhoitusmääräyksiä, lepakoiden pyydystys ja rengastus Keski-Suomen ELY-keskuksen toimialueella

Vireilletulo 27.6.2025, hakemuksen täydennykset 10.7. ja 11.7.2025

Hakija

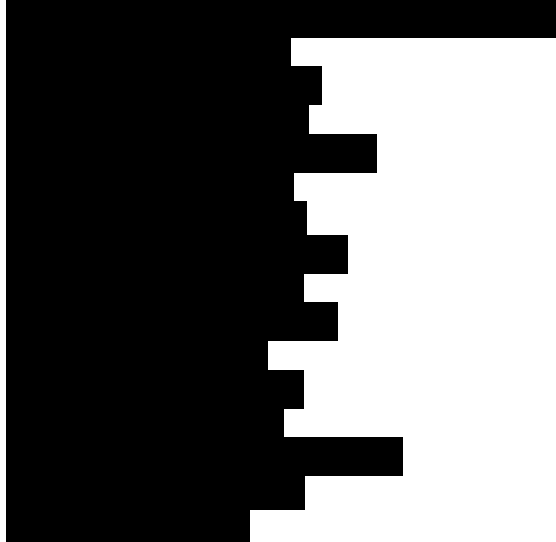
Helsingin yliopisto Suomen Lajitietokeskus / LUOMUS - Luonnontieteellinen
keskusmuseo
PL 17
00014 HELSINGIN YLIOPISTO

0313471-7

Hakemus

Luonnontieteellinen keskusmuseo hakee 27.6.2025 Keski-Suomen ELY-keskukseen saapuneella hakemuksellaan alla listatuille henkilöille lupaa poiketa luonnonsuojelulain 70 §:n rauhoitusmääräyksistä lepakoiden pyydystämiseksi tutkittavaksi ja renkaalla merkittäväksi Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimialueella. Toiminnan tarkoitus on tuottaa tietoa lajien levinneisyyksistä ja runsauksista, eliniästä, paikkauskollisuudesta ja liikkumisekologiasta.

Lupaa haetaan seuraaville lepakcorengastajille:

Lupa haetaan perusmuotoiseen pyydystämiseen, rengastamiseen ja kajoamattomaan näytteenottoon kaikille aktiivisille lepakcorengastajille. Luvan tarvitsevia rengastajia voi tulla lisää ja joku voi lopettaa rengastamisen. Rengastajaksi haluavan on suoritettava Luomuksen järjestämä rengastustentti, toimitettava tutkimus- tai hankesuunnitelma sekä todistus rabies-rokotuksesta ja harjoiteltava lepakoiden käsittelyä rengastajan kanssa.

Lupaa haetaan kaikkien Suomessa esiintyvien lajien rengastamiseen. Käytännössä valtaosa nykyisestä rengastusaineistosta on viidestä yleisestä lajista (pohjanlepakko, vesisiippa, viikisiippa, isoviikisiippa ja korvayökkö), mutta harvinaisempien lajien rengastuksia on myös karttunut lähinnä pikkulepakosta. Tämän lajin esiintymiskuva täydentyy jatkuvasti ja rengastukset ovat tässä osaltaan auttaneet tiedon lisäämistä.

Lepakoita pyydystetään niiden käyttämistä päiväpiiloista (esimerkiksi pöntöt ja rakennukset) käsin tai tarkoitukseen soveltuvalla haavilla tai lennosta lähinnä verkolla tai harppupyydyksillä. Lepakot tunnistetaan lajilleen, niiden sukupuoli, ikä (nuori tai täysikasvuinen) ja mahdollinen lisääntymistila tarkistetaan ja niistä otetaan mittatietoja (ainakin paino ja kyynärvarren pituus). Lepakoita voidaan pyydystää vain määritystarkoituksissa tai pyydystettyjä yksilöitä voidaan rengastaa museon tuottamilla renkailla.

Rengastus liittyy pääasiassa seurantoihin ja tutkimushankkeisiin. Pitkäaikaisin seuranta on tietävästi Länsi-Uudenmaan alueella, missä on seurattu pönttöjä käyttäviä lepakoita noin 20 vuoden ajan. Tutkimushankkeissa on kerätty aineistoa esimerkiksi väitöskirjatutkimuksiin. Pääosa tutkimusaineistoista kerätään nykyään akustisin menetelmin, pyydystämättä lepakoita. Yksilötarkkuudella tehtävässä tutkimuksessa on tarpeen myös pyydystää lepakoita. Yleisrengastamiseen ei kannusteta lainkaan, vaan pyydystamisellä ja rengastamisella tulee olla jokin tarkoitus, jota ei saavuteta muilla menetelmillä.

Käsiteltävistä lepakoista voidaan kerätä tutkimustarkoituksessa kajoamattomia (ei-invasiivisia) näytteitä, kuten pyyhkäisy näytteitä esimerkiksi lenninräpylän pinnasta tai suusta, pintaloisia tai papananäytteitä. Hakija hakee samalla hallussapitolupaa näille näytteille, mikäli ELY-keskus tulkitsee ne lajin yksilön osiksi tai johdannaisiksi. Invasiivisiin näytteenottoihin (lähinnä veri- ja kudoksenäytteet), tällaisten näytteiden hallussapitoon sekä radiolähetintutkimuksiin rengastajat hakevat tarvitsemansa luvat erikseen.

Pääosin pyydystyksiä ja rengastuksia ei erityisesti kohdenneta lisääntymisyhdyskuntiin. Näihin voi kuitenkin liittyä tutkimuskysymyksiä, joihin vastaamiseksi lisääntymisaikainen pyydystäminen on perusteltua. Osa pyydystyksistä voi kohdistua päiväpiiloihin, joita voivat käyttää yksittäiset lepakot, ryhmät tai lisääntymisyhdyskunnat. Päiväpiiloja voi olla pöntöissä, rakennuksissa tai luonnonpiiloissa, kuten puunkoloissa. Pian synnyttävien tai aivan pieniä poikasia hoitavien yksilöiden käsittelyä pyritään välttämään, eikä pienikokoisia poikasia rengasteta.

Koska lepakoiden lisääntymisajoissa on huomattavaa lajienvälistä ja säistä johtuvaa vaihtelua, on vaikea rajata tiettyä ajanjaksoa rengastamisen ulkopuolelle. Aiemmassa EUROBATS-ohjeessa ollut rauhoitus aika 15.6.–15.7. pohjautui arvioon ja se kirjattiin varmuuden vuoksi melko pitkäksi ajanjaksoksi keskelle kesää EUROBATS-dokumentin käänös- ja täydennystyössä. Sittenmin on karttunut jonkin verran lisätietoa lisääntymisajan vaihtelusta. Lisäksi tarkka aikarajaus vaikeutti joitain hankkeita. Lepakkorengastajan tulee osata kaikissa tilanteissa toimia niin, ettei vaarana lepakoiden lisääntymistä sekä arvioida, voiko yksilöitä käsitellä ja onko poikanen jo sen kokoinen, että sille voi asettaa renkaan.

Toiminnassa noudatetaan lepakoiden pyydystystä ja merkintää koskevia ohjeita, jotka Luomus on laatinut Ympäristöministeriön pyynnöstä EUROBATS-sopimuksen

Resoluution 4.9 mukaisesti. Ohjeistusta on päivitetty 3/2022 ja se on toimitettu kaikkiin ELY-keskuksiin. Ohjeistus on hakemuksen liitteenä.

Merkinnässä käytetään museon hankkimia ja jakamia renkaita. Tiedot rengastetuista yksilöistä tallennetaan Luomuksen ylläpitämään rengastustietokantaan, josta ne siirtyvät laji.fi-portaaliin.

Toiminnasta kerättyä tietoa pyritään käyttämään monipuolisesti lepakoiden suojelun tukena sekä tutkimusjulkaisuissa. Lepakkolajien levinneisyyksistä ja runsauksista eri lähteistä koottua tietoa käytettiin viimeksi Suomen ympäristökeskuksen koordinoimaan Luontodirektiivin raportointiin keväällä 2025. Kattava arviointi voitiin tehdä seitsemästä lepakkolajista, loppuista koottiin kartta ja tiiviit perustiedot. Myös aiempiin raportointeihin sekä uhanalaisuusarviointeihin on hyödynnetty rengastuksista ja muista lähteistä koottua lepakotietoa. Levinneisyysaineistoon perustuvia julkaisuja ovat esim. Fielas ym. (2025) sekä Tidenberg ym. (2019). Eliniästä karttunutta tietoa on toistaiseksi julkaistu yleistajuisissa artikkeleissa Lepakot-lehdessä (Tidenberg & Meller 2022, Vasko 2019). Paikkauskollisuudesta aineistoa on koottu lähinnä pönttöseurannassa, näistä tuloksista on toistaiseksi laadittu pro gradu -tutkielma sekä posteresitys. Liikkumisekologista tutkimusta tehdään erityisesti Valassaarilla, mihin on erillinen lupa Etelä-Pohjanmaan ELY-keskukselta.

Luomuksen käsityksen mukaan lepakoiden pyydystäminen ja rengastaminen ohjeiden mukaisesti toteutettuna ei vaaranna lepakoiden suotuisaa suojelun tasoa, eikä käytössä ole muuta tyydyttävää ratkaisua vastaavan tiedon saamiseksi.

Lupaa anotaan ajalle 28.7.2025–31.12.2028.

Lepakoiden rengastaminen halutaan aloittaa heti päätöksen tultua, mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta, jotta pyydystys- ja rengastustoimintaa voidaan tehdä kuluvalle maastokaudella.

Päätös ja lupaehdot

Keski-Suomen ELY-keskus myöntää Luonnontieteellisen keskusmuseon hakemuksesta luvan lepakoiden perusmuotoiseen pyydystämiseen, rengastamiseen ja kajoamattomaan näytteenottoon Keski-Suomen ELY-keskuksen toimialueella seuraaville henkilöille:

[REDACTED]

[REDACTED] Uusille lepakoiden pyydystämis- ja rengastusoikeuden tarvitseville on haettava erikseen lupaa.

Lupa on voimassa seuraavin ehdoin:

1. Lupa on voimassa Keski-Suomen ELY-keskuksen toimialueella 28.7.2025–31.12.2028.
2. Luvan mukaista toimintaa tulee välttää lepakoiden synnytys- ja imetyskautena, jonka ajankohta on keskimäärin 15.6.–15.7., mutta joka sisältää vuosittaista ja lajikohtaista vaihtelua. Luvansaaja vastaa arviosta, voiko rengastus- ja

pyydystystoimintaa tehdä vaarantamatta lepakkoyksilöitä ja lepakoiden lisääntymistä. Toimintaa ei tule kohdistaa erityisesti lisääntymisyhdyskuntiin.

3. Lupaa käytettäessä on noudatettava Luonnontieteellisen keskusmuseon ohjeita (Ohjeistus lepakoiden kiinniottamiseen, rengastukseen ja muuhun merkintään, uudistettu versio 2022, LUOMUS).
4. Lepakoiden rengastamisessa tulee käyttää Luonnontieteellisen keskusmuseon hankkimia ja jakamia renkaita.
5. Muuhun toimintaan, kuten invasiivisten näytteiden (kudos- ja verinäytteet) ottoon, hallussapitoon ja kuljettamiseen sekä radiolähetintutkimuksiin, on haettava erillinen lupa.
6. Lepakoiden käsittelyssä on noudatettava eläinsuojelulakia (247/1996) ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä.
7. Pyydystetyt yksilöt on vapautettava välittömästi käsittelyn jälkeen pyydystyspaikalle.
8. Lepakoille ei saa aiheuttaa ylimääräistä vahinkoa eikä menehtymisvaaraa.
9. Poikasia ei tule rengastaa ennen kuin niiden kynnärvarren koko on riittävä renkaan kiinnittämiseen.
10. Horrostavia lepakoita ei saa pyydystää eikä käsitellä.
11. Luvan saaja vastaa yhteydenpidosta maanomistajiin.
12. Luonnonsuojelualueilla toimittaessa tulee lisäksi noudattaa niistä annettuja määräyksiä ja tarvittaessa hakea erillinen lupa ko. alueiden rauhoitusmääräyksistä poikkeamiseen.
13. Tämä lupa ja todistus Luonnontieteellisen keskusmuseon myöntämästä lepakoiden rengastusluvasta on pidettävä mukana tutkimuksia tehtäessä, jotta ne voidaan esittää pyydetessä.
14. Tiedot rengastetuista yksilöistä tulee tallentaa Luomuksen ylläpitämään rengastustietokantaan, josta ne siirtyvät laji.fi-portaaliin.
15. Luvan käytöstä tulee raportoida vuosittain 31.12. mennessä. Raportti tulee toimittaa lupaa valvovan tahon kirjaamoon viitaten tämän päätöksen asianumeroon KESELY/1792/2025. Raportissa tulee ilmetä pyydettyjen lepakoiden lukumäärät lajeittain, pyyntipaikat ja pyyntiajat.
16. Lupa voidaan peruuttaa osin tai kokonaan, mikäli sen ehtoja ei noudateta.

Perustelut

Lepakot ovat luonnonsuojelulain 69 §:n nojalla rauhoitettuja ja luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteessä IV (a) tarkoitettuja eläinlajeja, joiden yksilöiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty (LSL 78 §). Luonnonsuojelulain 70 §:n mukaan on kiellettyä mm. rauhoitettujen eläinlajien yksilöiden tappaminen, pyydystäminen, haltuun ottaminen, muu vahingoittaminen sekä häiritseminen erityisesti eläinten lisääntymisaikana tai muutoin niiden elämänkierron tärkeillä paikoilla. Luonnonsuojelulain 87 §:n mukaan rauhoitetun lajin ja luontodirektiivin liitteen IV (a) eläinlajin yksilön, sen osan tai johdannaisen hallussapito on kielletty.

Luonnonsuojelulain 83 §:n mukaisesti ELY-keskus voi myöntää luvan poiketa lain 70 §:n kielloista Euroopan Unionin luontodirektiivin (92/43/ETY) artiklassa 16 (1) mainituilla perusteilla. Lupa poikkeamiseen voidaan myöntää silloin, kun muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole, lajin suojelutaso säilyy suotuisana ja poikkeaminen on tarpeen mm. tutkimustarkoitukseen.

Rengastus tuottaa arvokasta tietoa lepakoiden ekologiasta kuten iästä, liikkeistä ja paikkauskollisuudesta. Tiedon saamiseksi ei ole muuta tyydyttävää keinoa. Rengastuksilla ei ole vaikutusta lepakoiden suojelutasoon. Luvan saaneet ovat Luonnontieteellisen keskusmuseon rengastuskortin saaneita henkilöitä, joilla on osaaminen tehdä toimenpiteet nopeasti ja lepakoita vahingoittamatta. Luomuksen rengastuskortin saamiseksi hakijan on täytynyt mm. suorittaa rengastustentti, toimittaa tutkimus- ja rengastussuunnitelma sekä harjoitella rengastusta kokeneen rengastajan valvonnassa. Horrostavia lepakoita ei saa pyydystää tai rengastaa eikä toimintaa kohdenneta erityisesti lisääntymisyhdyskuntiin, mikä vähentää toiminnasta lepakoille aiheutuvaa häiriötä.

Edellä kuvatun mukaisesti luontodirektiivin 16 (1) artiklan edellytykset luvan myöntämiselle täyttyvät.

Keski-Suomen ELY-keskuksen näkemyksen mukaan kajoamattomat (ei-invasiiviset) näytteet, kuten pyyhkäisy-, pintalois- ja ulostenäytteet, eivät ole luonnonsuojelulain 87 §:n mukaisia yksilön osia tai johdannaisia, joiden hallussapito olisi kielletty. Näin ollen kyseisestä kiellosta ei ole tarpeen myöntää poikkeamista.

Päätöksen voimaantulo

Keski-Suomen ELY-keskus on lain oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019) 122 §:n nojalla päättänyt, että tämä päätös pannaan täytäntöön lainvoimaa vailla olevana.

Päätös on luonteeltaan sellainen, että se on pantava täytäntöön heti. Tiedon mahdollisimman hyvä ajallinen kattavuus on tärkeää lepakoiden suojelun kannalta.

Sovelletut oikeusohjeet

Luonnonsuojelulaki (9/2023) 54§, 70§, 83 §, 121 § ja 134 §
Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (13/2003) 19 §
Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019) 122 §
Valtioneuvoston asetus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja kehittämis- ja hallintokeskuksen maksullisista suoritteista vuonna 2025 (794/2024)

Lisätietoja Tietoja tästä päätöksestä antaa tarvittaessa Keski-Suomen ELY-keskuksessa biologi Aulis Jämsä, puh. 0295 024 749, sähköposti aulis.jamsa@ely-keskus.fi

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen. Valitusosoitus on liitteenä

Asiakirjan hyväksyntä

Tämä asiakirja on hyväksytty/allekirjoitettu viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt yksikön päällikkö Johanna Viljanen ja ratkaissut biologi Aulis Jämsä.

Liitteet Valitusosoitus

Jakelu Hakija [REDACTED]

Tiedoksi Ympäristöministeriö kirjaamo.ym@gov.fi
Suomen ympäristökeskus kirjaamo@syke.fi
Keski-Suomen poliisilaitos, kirjaamo.sisa-suomi@poliisi.fi
Suomen luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry, keski-suomi@sll.fi
Keski-Suomen lintutieteellinen yhdistys, ksly@birdlife.fi

Päätös annetaan lisäksi tiedoksi yleistiedoksiantona

Suoritemaksutta, luonnonsuojelua edistävään tutkimustarkoitukseen myönnettävät poikkeukset ja luvat ovat maksuttomia.

Tämä asiakirja KESELY/1792/2025 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KESELY/1792/2025 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Jämsä Aulis 24.07.2025 14:41

Ratkaisija Viljanen Johanna 24.07.2025 14:41